สจล.ร่วมอนุรักษ์ 'ปลิงดำ'

คืนความสมบูรณ์ให้ปะทิวของไทย

ชาวจีนเชื่อกันว่า **"ปลิงดำ"** หรือ **"ปลิงทะเล"** มีสรรพคุณเป็นยาโด๊ปชั้นดี เสริมสร้างกำลังวังชา แม้ว่าจะยังไม่มีงานวิจัยที่ยืนยันแน่ชัดว่าการบริโภคปลิงทะเลช่วยเสริมสมรรถภาพทางเพศหรือไม่ อย่างไรแต่ด้วยรสชาติที่อร่อยและหอมหวาน ทำให้เมนูจานนี้เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย

เมื่อความเชื่อในการบริโภคของผู้คนที่เริ่มมากขึ้น และความกังวลที่ปลิงอาจจะสูญหายไปจากทะเล บวกกับความตั้งใจที่จะอนุรักษ์เพื่อให้ประชากรปลิงดำในทะเลกลับมามีมากขึ้น ทำให้ **ดร.แขวลี วิบูลย์กิจ** อาจารย์ประจำสาขาวิทยาศาสตร์การประมง **สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์** เข้ามามีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูอนุรักษ์ปลิงดำ ร่วมกับกำลังของชุมชนในพื้นที่จังหวัดชุมพร ที่มี **ชมรมคนฮักปะทิว** เป็นโต้โผใหญ่

สมโชค พันธุรัตน์ ประธาน **"ชมรมคนรักษ์ฮักปะทิว"** ที่จังหวัดชุมพร เล่าให้ฟังว่า ชาวบ้านที่อำเภอปะทิวไม่มีการจับปลิงดำ มีเพียงการทำประมงชายฝั่งทั่วไป ส่วนมากถ้าจะมีการจับปลิงก็จะเป็นคนนอกพื้นที่ที่เคยจับกุมกันได้ ที่มาลักลอบจับปลิงทะเลและหอยมือเสือเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากในระยะ 2 ปีที่ผ่านมาราคาค่อนข้างสูงมาก และเริ่มหายากขึ้น ทรัพยากรก็เริ่มเสื่อมโทรมลง ปลิงและหอยมือเสือก็เริ่มจะหายากมากขึ้น

ความร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านในพื้นที่กับ สจล. ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ สมโชคว่า เริ่มตั้งแต่ปลูกป่าดูแลอ่าว อนุรักษ์ปลาต่างๆ กระทั่งไปดูงานวิจัยของอาจารย์แขวลี โดยนำเอาผู้นำชุมชนของอำเภอปะทิวเข้าไปดูงานและประชุมร่วมกันในระดับหนึ่ง มีแนวคิดร่วมกันว่าถ้ามันประสบความสำเร็จและมีการขยายให้กว้างขึ้น ก็จะนำปลิงดำมาให้กับชุมชนช่วยกันดูแลขยายพันธุ์จัดโซนในพื้นที่อ่าวบางสนและอ่าวชุมโคร่วมกันกับชุมชน

"ในระบบนิเวศปลิงดำจะช่วยเป็นตัวชี้วัดในเรื่องของน้ำว่าน้ำดีหรือไม่ดี ที่ไหนมีปลิงมากหาดทรายจะขาวสะอาด เพราะปลิงดำจะกินอินทรีย์แพลงตอนในทรายเป็นอาหาร ผมมองว่าถ้าไม่มีปลิงดำถือว่าระบบนิเวศบริเวณนั้นไม่ดี หากย้อนไปเมื่อ 7-8 ปีที่ผ่านมาจำนวนปลิงดำมีเยอะมาก แค่เดินไปริมตลิ่งหรือเดินลงทะเลแค่หัวเข่า 1 เมตร หรือบริเวณน้ำแห้งขอด หากไปยกใต้โขดหินจะพบปลิงดำได้ง่าย แต่ปัจจุบันหาดูยากมาก ถ้าจะเห็นจริงๆ ต้องดำน้ำลงไปดูจึงจะพบ"

ในการเฝ้าระวังดูแลและอนุรักษ์ชายฝั่งนั้น สมโชคบอกอีกว่า มีคณะทำงานเฝ้าระวังของชุมชนฝั่งตำบลบางสนร่วมกัน ทำงานร่วมกันในรูปแบบการประมงเชิงพาณิชย์ มีการวางแนวเขตชุมชนชายฝั่งเป็นพื้นที่สำหรับขยายพันธุ์สัตว์ เพื่อให้ชุมชนชายฝั่งทำประมงแบบอนุรักษ์ควบคู่ไปกับความรับผิดชอบ

ทางด้าน ดร.แขวลีบอกว่า การคิดค้นอนุรักษ์ปลิงดำตลอด 4 ปีที่ผ่านมา เริ่มจากการศึกษาแบบธรรมดาสภาพแวดล้อม ลักษณะการสืบพันธุ์แบบชีววิทยา โดยเริ่มจากจุดพื้นฐานของปลิงก่อนคือเรื่องการสืบพันธุ์ และค่อยมาพัฒนาวิธีการไปเรื่อยๆ จนตอนนี้ทีมวิจัยได้เห็นวิธีการขยายพันธุ์ อนุบาล และปล่อยลงสู่ธรรมชาติ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เริ่มมั่นใจขึ้นว่าสามารถที่จะเพิ่มจำนวนปลิงดำให้มากขึ้นได้

ดร.แขวลี วิบูลย์กิจ
พร้อมนักศึกษาประมงวิจัยปลิงดำ

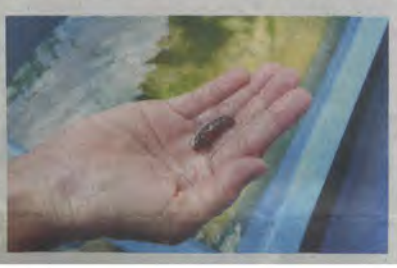

สมโชค พันธุรัตน์

"หลักๆ ที่พยายามจะเลี้ยงเพาะพันธุ์ ด้วยความที่อัตราการรอดและการเจริญเติบโตค่อนข้างช้ามาก แต่มีข้อดีที่ว่าทรัพยากรมีอยู่หน้าบ้านเรา จึงอยากคืนความอุดมสมบูรณ์ให้กับหน้าบ้านเรา อย่างน้อยถ้าปลิงดำมีปริมาณมากขึ้น ชุมชนก็สามารถจับเป็นการสร้างรายได้สร้างอาชีพและช่วยรักษาระบบนิเวศตามแนวชายฝั่ง" นี่คือคำมั่นที่ ดร.แขวลีกล่าวไว้

แนวโน้มของปลิงดำคือสัตว์เศรษฐกิจอยู่แล้ว สองชนิดหลักๆ ที่ประเทศไทยไปยังตลาดโลก คือ **"ปลิงขาว"** (Holothuria scabra) และ **"ปลิงดำ"** (Holothuria atra) ราคาในท้องตลาดที่นิยมซื้อขายสูงถึงกิโลกรัมละ 2,000-3,000 หากแปรรูปไปถึงช่วงเป็นปลิงแห้ง ราคาก็จะเพิ่มขึ้นอีกระดับ

ปลิงขาวพบมากทางฝั่งอันดามัน ส่วนปลิงดำพบมากทางฝั่งอ่าวไทย เราจึงต้องการส่งเสริมปลิงดำที่เดิมมีอยู่มากในบริเวณนี้ให้เพิ่มมากขึ้น โดยการขยายพันธุ์ก่อนจะปล่อยคืนสู่ทะเล โดยเฉพาะการขยายพันธุ์ในเชิงพาณิชย์ เป็นการส่งเสริมให้เกษตรในพื้นที่เพาะเลี้ยงเพื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถเพิ่มเป็นสัตว์เศรษฐกิจชนิดใหม่ให้กับประเทศไทยได้ด้วย

"เราต้องการให้เลี้ยงในโซนนากุ้งเก่าที่เลิกทำกิจการแล้ว เพราะตัวอินทรีย์สารที่อยู่ในพื้นก้นบ่อนากุ้งมีการสะสมตัวอยู่มากเพียงแต่ต้องศึกษาเพิ่มอีก ในต่างประเทศก็มีการเลี้ยงปลิงทะเลในนากุ้ง โดยชุดเป็นบ่อที่ไม่ลึกมากและปล่อยปลิงลงเลี้ยง แต่ต้องมีการย้ายตลอดเวลาไปใส่บ่อถัดไปๆ เรื่อยๆ เพื่อให้ปลิงกินอินทรีย์สารให้หมด ซึ่งอาจเป็นเรื่องของตะกอนทรายส่วนหนึ่ง และถ้าหากจะมีการนำไปเลี้ยงในนากุ้งจริงต้องมีการศึกษาอานุภาพของดินตะกอนก่อนเลี้ยง"

ดร.แขวลีบอกอีกว่า กรมประมงคลองวาฬก็มีการทดลองเพาะและปล่อยสู่ธรรมชาติ ซึ่งช่วงที่ลงเกาะเป็นช่วงที่ทรมานกับนักวิจัยมากที่ต้องย้ายพื้นที่ปลิงดำไปมาตลอด เพื่อสลับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมไปมาให้ปลิงสามารถปรับตัวได้ มันค่อนข้างเหนื่อยสำหรับนักวิจัย แต่ในธรรมชาติกระแสน้ำมันพัดอยู่ตลอดเวลา น้ำก็เปลี่ยนสภาพแวดล้อมไปโดยปริยาย เขาก็สามารถจัดการตัวของเขาเองได้ง่ายกว่า"

อย่างน้อยหากอนาคตจำนวนปลิงดำเพิ่มมากขึ้น ไม่เพียงทะเลสวย น้ำใส เกษตรกรยังจะมีตัวเลือกในการประกอบอาชีพที่มีรายได้ดีอีกด้วย

น้ำหวาน ฉิมหลวง